

Only under the terms of active use of the latest technologies the sustain able social-economic development is possible. To observe the changes in the innovation sphere gives the opportunity to make effective competitive struggle. The effective innovation policy will facilitate the entry into the world community of the Ukraine.

Key words: *technologies, innovation, development, agriculture, leasing, policy, world, Ukraine.*

УДК 631.151.2:635.1/.8

СУТЬ І ЗМІСТ ПОНЯТТЯ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА ОВОЧІВ ВІДКРИТОГО ҐРУНТУ

Ю. Ю. Черненко, аспірантка

Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

У статті розглянуто теоретичні основи інтенсифікації виробництва овочів відкритого ґрунту. Характеризується досягнутий рівень інтенсифікації сільського господарства України по 2013 рік і вказуються шляхи її підвищення.

Ключові слова: *інтенсифікація, інвестиції, овочівництво, родючість.*

Відставання з основних виробничих і економічних показників від західних країн примушують шукати нові шляхи виходу із кризи, в основному за рахунок якісного удосконалення умов виробництва, розвитку продуктивних сил і виробничих стосунків. Досягнення і підтримка продовольчої безпеки країни – важлива передумова інтенсифікації виробництва, яка багато в чому визначає ступінь економічної незалежності й політичного впливу нашої країни на світовій арені.

Проблемі вивчення теоретичних і практичних основ інтенсифікації виробництва галузі рослинництва, зокрема овочівництва, присвячена значна кількість наукових праць учених-аграрників – Пасхавера Б.Й., Зайця В.М., Саблука П.Т., Макаренко П.М. [1 – 4]. Але дана проблема потребує постійного наукового дослідження, враховуючи мінливість умов господарювання й динамічність розвитку економіки.

Методика досліджень. Методологічною базою дослідження стали наукові праці, публікації вітчизняних і зарубіжних учених з інтенсифікації виробництва овочів відкритого ґрунту.

Результати досліджень. Зростання обсягів виробництва в аграрному секторі може здійснюватися в двох формах: екстенсивній та інтенсивній. Вивчення проблеми інтенсифікації сільського господарства вимагає визначення відмінностей між ними.

Суть екстенсивного типу розширеного відтворення полягає в тому, що обсяги продукції збільшуються за рахунок використання природної родючості ґрунтів і кількісного збільшення усіх факторів виробництва на наявній технічній і технологічній основі [2]. Екстенсивний тип на певному етапі починає втрачати динамізм, наштовхується на об'єктивні перепони (вичерпуються вільні території, досягається межа людських можливостей та ін.). Однак постійне розширення поля виробництва та залучення додаткових ресурсів і збільшення виробництва на цій основі не може бути безмежним. По-перше, екстенсивне відтворення призводить до вичерпування природних ресурсів. По-друге, екстенсивні чинники розвитку не

можуть стати основою стійкого соціально-економічного розвитку внаслідок їх обмеженості або нестійкості. По-третє, цей шлях розвитку не дозволяє підвищувати продуктивність земельних угідь [1].

Під час виробництва продукції овочівництва використовується природна родючість ґрунту, а також продукти життєдіяльності рослин і тварин. Тому з характеристик типу розширеного відтворення у сільському господарстві найважливішими складовими є якісний стан земельних ресурсів та рівень їх використання, тобто природна й економічна родючість. Екстенсивний розвиток пов'язаний з використанням природної родючості нових земель, а інтенсивний – із створенням штучної та використанням економічної родючості.

Необхідно відмітити, що в реальній практиці інтенсивний й екстенсивний типи відтворення знаходяться у взаємозв'язку. Переважання одного з них залежить від того, як склалися в країні або регіоні соціально-економічні умови.

Наприклад, одночасно може відбуватися і приріст кількості працюючих, і підвищення їхньої кваліфікації, і розширення виробництва (будівництво нових виробничих приміщень), і вдосконалення технічної бази виробничого процесу.

У ХХ столітті сформовані дві концепції, що розкривають сутність інтенсифікації сільського господарства: «витратна» й «результативна».

На думку прибічників «витратного» підходу на розмір вкладень в земельну площу впливає не лише інтенсифікація виробництва, але й велика кількість інших чинників: індустріалізація, кваліфікація працівників, рівень розвитку науки, ефективність організації і управління сільським господарством, витрати на підвищення економічної родючості земельних угідь та ін.

На нашу думку, основним недоліком визначення суті інтенсифікації є те, що додаткові вкладення є обов'язковою умовою збільшення обсягів виробництва, тобто підвищення ефективності виробництва. Проте додаткові вкладення можуть не привести до значного поліпшення результатів виробництва продукції у разі обмеженого використання чинників не інвестиційного характеру. До них відносяться, наприклад, впровадження прогресивних форм управління виробництвом, використання науково-обґрунтованих сівозмін, підвищення кваліфікації працівників, формування корпоративної культури і т. д.

У радянській економічній літературі з'явилася «результативна» концепція інтенсифікації. Згідно з цим трактуванням суть інтенсифікації сільського господарства зводилася до збільшення виробництва продукції із розрахунку на одиницю використовуваних земель [4]. Взнявши за основу лише результат виробництва, прихильники цієї концепції теж припускалися помилки, оскільки недооцінювали роль витрат і капітальних вкладень у розвиток землеробства. Ніколи не можна збільшити обсяг виробництва продукції за незмінних витрат на її одиницю, не залучивши додаткових ресурсів.

Основними напрямками інтенсифікації сільського господарства є комплексна механізація та електрифікація виробництва, широке використання органічних і мінеральних добрив, хімічних засобів захисту рослин, меліорація земель, впровадження в сільське господарство нових прогресивних технологій виробництва продукції овочівництва, широке впровадження в управління виробничим процесом комп'ютерної техніки.

Значний внесок у інтенсифікацію овочівництва робить наука, зокрема селекція і генетика. Сучасне насінництво широко використовує методи генної інженерії, що відповідає вимогам інтенсивного виробництва: стійкості до хвороб й шкідників, посухи та морозу, умов комплексної механізації та індустріалізації технології. Гібридні сорти забезпечують підвищення врожайності окремих овочевих культур на 30 – 50%.

Інтенсифікація сільського господарства насамперед повинна забезпечити підвищення родючості землі. Вся система сільськогосподарських машин, добрив, ґрунтозахисних заходів, сівозмін, меліоративних робіт повинна бути спрямована на збереження й підвищення природної родючості землі [3].

Споживацький характер землекористування призвів до різкого зменшення запасів гумусу – найціннішого компонента ґрунту – що негативно позначилося на врожайності овочів відкритого ґрунту. Для підвищення родючості ґрунтів важливим є забезпечення їх достатньою кількістю відповідних добрив – мінеральних і органічних. Витрати на добрива швидко окуповуються додатковим урожаєм.

Це особливо необхідно в сучасних умовах, коли, з одного боку, проблема екологічної чистоти харчових продуктів загострюється, а з іншого – ціни на мінеральні добрива, хімічні засоби захисту рослин зросли настільки, що вони стали практично недоступними. Нарощування виробництва органічних добрив – об'єктивна необхідність.

Важливим напрямом інтенсифікації сільського господарства є його механізація, широке застосування нових, прогресивних технологій у землеробстві слід розглядати насамперед під кутом зору забезпечення зростання продуктивності праці, збільшення виходу продукції за постійного зменшення кількості працівників, поліпшення умов праці та піднесення її престижу.

Людині в умовах інтенсифікації належить вирішальна роль, тому необхідні заходи соціального характеру: поліпшення умов її праці, відпочинку та життя, матеріального стимулювання, підвищення кваліфікації, забезпечення умов для духовного і культурного розвитку.

З огляду на викладене, інтенсифікація – це соціально-економічний процес, спрямований на збільшення виробництва продукції, підвищення її якості й зниження собівартості на основі запровадження у виробництво нових засобів, нових технологій, нових сортів сільськогосподарських культур, нових форм організації праці й виробництва, підвищення кваліфікації кадрів [3].

Перехід на інноваційний шлях розвитку неможливий без інвестиційної діяльності, яка забезпечить зростання кількісних показників і якісні зміни в галузі.

На даному етапі розвитку продуктивних сил і виробничих відносин в Україні інтенсифікація виробництва у сільському господарстві обов'язково повинна здійснюватися з використанням не лише чинників не інвестиційного характеру, але і додаткових вкладень. Це пояснюється показниками рівня інтенсивності сільськогосподарського виробництва, які в Україні знижуються (табл.).

Рівень інтенсифікації сільського господарства України*

Показник	Рік						2013 р. у% до 1991 р.
	1991	2000	2005	2010	2012	2013	
1	2	3	4	5	6	7	8
Рівень технічної оснащеності							
Припадає тракторів на 1000 га ріллі, шт.	14	11	11	8	8	8	57,1
Навантаження ріллі на один трактор, га	67	99	142	204	217	131	195,5
Енергетичні потужності							
Всього, млн. кВт	108,0	69,7	46,2	36,7	41,4	43,2	40,0
У розрахунку на 100 га посівної площі, кВт	333	256	251	193	213	153	45,9

Продовження табл.

1	2	3	4	5	6	7	8
Внесення добрив							
Внесено мінеральних добрив на 1 га посівів, кг д. р.	141	13	32	58	72	79	56,0
Внесено органічних добрив на 1 га посівів, т	8,6	1,3	0,8	0,5	0,5	0,5	5,8
Меліорація ґрунтів							
Проведено робіт із осушення, млн. га	2,8	2,0	1,3	0,9	0,9	0,9	32,1
Проведено робіт із зрошування ґрунтів, млн. га	3,0	2,2	1,7	1,5	1,5	1,5	50,0

*Джерело: [5] і розрахунки автора

За період з 1991 по 2013 рр. сталося різке зменшення технічної оснащеності (на 42,9%), обсягу мінеральних і органічних добрив на 1 га посівів – (на 44,0% і 94,2%), розміру енергооснащеності – (на 60,0%). Скоротилися також роботи з меліорації ґрунтів: з осушення на 67,9% (на 1921 тис. га), із зрошування – на 50,0% (1504 тис. га).

Висновки. Розглядати інтенсифікацію виробництва необхідно на основі системного підходу, що припускає єдність умов, чинників і результатів. Інтенсифікація сільськогосподарського виробництва представляє собою єдність процесів вдосконалення і пошуку оптимального поєднання чинників інвестиційного і не інвестиційного характеру на основі безперервного інноваційного оновлення, застосування кожного з яких визначається конкретними умовами господарювання, і досягнення за цей рахунок максимального результату.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Виклики і шляхи агропродовольчого розвитку / Б.Й. Пасхавер, О.В. Шубравська, Д.В. Молдован [та ін.]; [за ред. акад. УААН Б.Й. Пасхавера]. — К.: Ін-т економіки та прогнозування НАН України, 2009. — 432 с.;
2. Заяць В.М. Розвиток ринку сільськогосподарських земель: монографія / В.М. Заяць. К.: ННЦІАЕ, 2011. — 390 с.;
3. 3 Агропромисловий комплекс України: стан, тенденції та перспективи розвитку: [інформ. — аналіт. зб.; за ред. П.Т. Саблука., вип. 7]. — К.: ІАЕ УААН, 2008. — 647 с.;
4. Макаренко П.М. Моделі аграрної економіки: [монографія] / П.М. Макаренко — К.: ИНШАЕ, 2005. — 682 с.;
5. Сільське господарство України 2013: [стат. зб.] / за ред. Н.С. Власенко. — К., 2014. — 400 с.

Одержано 6.10.2014

Анотація

Ю. Ю. Черненко

СУТЬ И СОДЕРЖАНИЕ ПОНЯТИЯ ИНТЕНСИФИКАЦИИ ПРОИЗВОДСТВА ОВОЩЕЙ ОТКРЫТОГО ГРУНТА

Отставание основных производственных и экономических показателей от западных стран заставляет искать новые пути выхода из кризиса, в основном за счет качественного совершенствования условий производства, развития производительных сил и производственных отношений. Степень экономической независимости и политического влияния Украины на мировой арене во многом зависит от достижения и поддержания

продовольственной безопасности страны. Именно этот факт является важной предпосылкой интенсификации производства. Проблеме изучения теоретических и практических основ интенсификации производства отрасли растениеводства, в частности овощеводства, посвящено значительное количество научных трудов. Но данная проблема требует постоянного научного исследования, учитывая изменчивость условий хозяйствования и динамичность развития экономики.

Методологической базой исследования стали научные труды, публикации отечественных и зарубежных ученых по интенсификации производства овощей открытого грунта.

Рост объемов производства в аграрном секторе может осуществляться в двух формах: экстенсивной и интенсивной. Изучение проблемы интенсификации сельского хозяйства требует определения различий между ними.

Суть экстенсивного типа расширенного воспроизводства заключается в том, что объемы продукции увеличиваются за счет использования естественного плодородия почв и количественного увеличения всех факторов производства на имеющейся технической и технологической основе.

Увеличение производства на основе повышения его качественной составляющей является признаком интенсивного типа расширенного воспроизводства. На практике, чаще всего встречается смешанный тип интенсификации.

В XX веке сформированы две концепции, раскрывающие сущность интенсификации сельского хозяйства: «затратная» и «результативная». Основным условием интенсификации и устойчивого развития сельского хозяйства является переход на инновационный путь развития, который невозможен без инвестиционной деятельности и обеспечит рост количественных показателей и качественные изменения в отрасли.

Характеризуется достигнутый уровень интенсификации сельского хозяйства Украины по 2013 год и указываются пути ее повышения.

Интенсификация сельскохозяйственного производства представляет собой единство процессов совершенствования и поиска оптимального сочетания факторов инвестиционного и не инвестиционного характера на основе непрерывного инновационного обновления, применение каждого из которых определяется конкретными условиями хозяйствования, и достижения за счет этого максимального результата.

Ключевые слова: интенсификация, инвестиции, овощеводство, плодородие.

Annotation

Yu. Yu. Chernenko

THE ESSENCE AND THE CONTENT OF THE CONCEPT OF INTENSIFICATION OF OPEN GROUND VEGETABLE PRODUCTION.

The arrears of the main industrial and economic indices from the Western countries force to look for the new ways out of crisis, mainly because of qualitative improvement of manufacturing environment, development of productive forces and productive relations. The degree of economic independence and political influence of Ukraine in the world arena depends on the achievements and support of food security of the country greatly. Exactly this fact is an important precondition of production intensification. A considerable number of scientific studies is devoted to the problem of theoretical and practical basis of production intensification of plant growing including vegetable growing. But the given problem requires constant scientific investigation, taking into account economic management conditions variability and economic development dynamism.

The scientific studies, published works in vegetable production intensification in the open ground of domestic and foreign scientists became the methodological base of the investigation.

The increase in production in the agricultural sector can be carried out in two forms: extensive and intensive. The study of the agriculture intensification problem requires detection of the differences between them.

The essence of the extensive type of expanded reproduction is that the volume of production increases due to the use of natural soil fertility and quantitative growth of all production factors on the available technical and technological basis.

Output expansion on the basis of its quality component improvement is a sign of intensive

type of expanded reproduction. In practice, a mixed type of intensification is the most common.

In the XX-th century two concepts which reveal the essence of agriculture intensification were formed: «unprofitable» and «effective». The basic condition of intensification and stable agriculture development is transition to an innovative way of development which is impossible without investment activities and will provide qualitative indices growth and quantitative changes in the branch.

The achieved level of agriculture intensification of Ukraine up to 2013 is characterized and the ways of its rise are shown.

Agricultural production intensification is the unity of improvement processes and the search of optimal combination of the factors of investment and noninvestment character on the basis of continuous innovative renewal, application of which is determined by certain conditions of management and thereby achieving maximum results.

Key words: *intensification, investments, vegetable-growing, fertility.*

УДК 631.162:63

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

**Н. І. Загребельна, Г. Ю. Аніщенко, кандидати економічних наук
Уманський національний університет садівництва**

У статті розкрито особливості управлінського обліку та головні переваги від його впровадження у практику вітчизняних підприємств. Обґрунтовано необхідність створення у складі бухгалтерії підприємства окремого підрозділу з управлінського обліку; розроблено склад цього підрозділу та визначено його основні функції і завдання.

Ключові слова: *управлінський облік, управління, внутрішні користувачі інформації, внутрішня звітність, бухгалтерська служба, організація обліку.*

Організація ефективної роботи будь-якого підприємства залежить від якості управління, яка багато в чому обумовлюється своєчасністю отримання менеджером достовірної інформації про стан об'єкта управління. Формування та надання такої інформації є одним з основних завдань бухгалтерського обліку.

Історично склалось, що бухгалтерська служба на підприємстві має займатись суто реєстрацією господарських операцій, складати фінансову звітність, а економічна служба – аналізувати, здійснювати розрахунки резервів виробництва та планувати діяльність. Контроль роботи структурних підрозділів здійснюють ревізійні чи інвентаризаційні комісії, а в окремих випадках – служба внутрішнього аудиту (якщо велике підприємство). Але усі ці функції діють відокремлено й неповно. Сьогодні просто обліковувати господарські процеси недостатньо. Важливо, щоб облік виконував не лише традиційну та контрольно-аналітичну функції, а й забезпечував би можливість проведення перспективного планування, сприяв злагодженій роботі усіх рівнів управління та їх взаємозв'язку з виробництвом. Тому на підприємстві, на наш погляд, доцільно впровадити систему управлінського обліку. Саме вона забезпечить керівні органи усіх рівнів і спеціалістів, у тому числі менеджерів, економічною інформацією, необхідною для прийняття обґрунтованих рішень щодо ефективного функціонування підприємства в умовах обмежених виробничих ресурсів та ринкових факторів. Національним законодавством підприємствам надано право самостійно розробляти систему і форми внутрішньогосподарського обліку, контролю і звітності [5]. Але більшість